

Nieuws uit Europa

Verschijnt 4x per jaar

2019, nr.1

Europese Unie

Europese Commissie

Pijler van Sociale Rechten - Sociaal Scorebord 2018 ..... p1

Raad van de Europese Unie

Prioriteiten van het voorzitterschap p1

Nieuwe EU strategie 'vrouwen, vrede en veiligheid' p2

Compromis over de ontwerprichtlijn werk-leven balans p2

EU Commissie, Raad en Parlement

Transitie naar een duurzame Europese Unie tegen 2030 ..... p2

Europees Parlement – Plenaire besluiten

Gendergelijkheid en belastingbeleid in de EU p3

Resolutie over gendermainstreaming in het Europees Parlement p5

Europees Parlement - Interne Studiedienst

Gewetensbezwaren en seksuele en reproductieve gezondheid p6

Eurofound

Onderzoek naar werk, zorg en de werk-leven balans p7

Rapport over vaderschapsverlof p8

Raad van Europa (COE)

Seksisme, pesten en geweld op vrouwen in parlementen in Europa p9

Europese Unie

Europese Commissie

Pijler van Sociale Rechten - Sociaal Scorebord 2018

Om de levensomstandigheden in de Europese Unie te verbeteren werd op 17 november 2017 de *Pijler van Sociale Rechten* aanvaard. Deze bevat 20 basisbeginselen die meer gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt, billijke arbeidsvoorwaarden, sociale bescherming en inclusie moeten verzekeren.¹

De Pijler van Sociale Rechten moet vooral door de Lidstaten en de sociale partners gerealiseerd worden. Om de vorderingen in de Lidstaten bij te houden werd aan de Pijler een scorebord verbonden. De resultaten van dit scorebord worden meegenomen in de analyse van het *Europese Semester*. Eind 2018 publiceerde de Europese Commissie het eerste rapport '*Sociaal Scorebord 2018*'. Via het *online sociaal scorebord* kunnen de trends en vooruitgang permanent opgevolgd worden.

De Commissie heeft binnen haar bevoegdheden zelf ook meerdere initiatieven genomen om de Pijler in praktijk om te zetten. Een overzicht van de (belangrijkste) acties van de Commissie vindt u *hier*. Over meerdere initiatieven van de Commissie lopen de onderhandelingen met het Europees Parlement en de Lidstaten nog.² Meer informatie? Klik *hier*.

Raad van de Europese Unie

Prioriteiten van het voorzitterschap

In januari startte een nieuw trio-voorzitterschap van de EU. Roemenië, Finland en Duitsland zullen ieder 6 maanden de Raad van de Europese Unie voorzitten. Het gezamenlijk programma en de prioriteiten van het trio vindt u *hier*.³ Onder het Roemeens voorzitterschap zal het accent liggen op nog af te handelen zaken uit de huidige *Strategische Agenda* ⁴ én vooral op nog onafgewerkte punten uit de *Gemeenschappelijke Verklaring over wetgevende prioriteiten in de periode 2018-2019*. Na de verkiezingen (mei 2019) start een nieuwe beleidscyclus en zal de Raad de werkzaamheden afstemmen op de volgende Strategische Agenda en op de uitkomsten van de Top over de toekomst van Europa (Sibiu, maart 2019).

Voor wat betreft gendergelijkheid zal het Roemeens voorzitterschap verder werken aan de Pijler van Sociale Rechten en aan wetgevende initiatieven om sociale vooruitgang te boeken en sociale ongelijkheid te bestrijden (verschillen in ontwikkeling, gelijke kansen voor mannen en vrouwen, toegang tot onderwijs en opleiding voor benadeelde groepen). Ook het bestrijden van de loonkloof en van genderdiscriminatie op de arbeidsmarkt en in de ondernemingswereld staan op de *agenda van het Roemeens voorzitterschap*.

---

¹ De brochure met de volledige tekst van de Pijler van Sociale Rechten is in 22 talen beschikbaar.

² Zie de mededeling van de commissarissen Juncker en Thijsen en van vicevoorzitter Dombrovskis van 13 november 2018.

³ General Secretariat of the Council, Taking forward the Strategic Agenda 18-month Programme of the Council (1 January 2019 - 30 June 2020), 14518/18 POLGEN 217, Brussels 30 November 2018.

⁴ Deze werd aanvaard op de Europese Raad van 26-27 juni 2014 onder de hoofding '*Strategische agenda voor de Unie in tijden van verandering*' (bijlage 3). De agenda (periode 2014-2019) legt vijf globale beleidsprioriteiten vast, die dienen als insteek voor het plannen van de werkzaamheden van de Europese Raad en als basis voor de werkprogramma's van andere EU-instellingen.

Nieuwe EU strategie 'vrouwen, vrede en veiligheid'

Op 10 december 2018 aanvaardde de Raad Buitenlandse Zaken besluiten over vrouwen, vrede en veiligheid. De besluiten herbevestigen het engagement van de Unie en van de Lidstaten om de VN 'vrouwen, vrede en veiligheid'-agenda – Resolutie 1325 en haar volgresoluties⁵ – volledig uit te voeren. Ze betekenen ook de goedkeuring van de Raad aan de *nieuwe Europese strategie over 'vrouwen, vrede en veiligheid'*. De resoluties zullen volledig geïntegreerd worden in alle EU beleid en de Raad zal zich inspinnen om vrouwen en meisjes te empoweren en te betrekken bij processen met het oog op het realiseren van duurzame vrede, veiligheid, mensenrechten, justitie, veiligheid en duurzame ontwikkeling.

Compromis over de ontwerprichtlijn werk-leven balans

In een *persmededeling* (24 januari 2019) deelden de voorzitters van de Raad en van het Europees Parlement mee dat ze een voorlopig akkoord bereikten over enkele sleutelementen van de voorgestelde *Richtlijn werk-leven balans* voor ouders en zorgverstrekkers. Het voorstel sluit aan bij de *Europese Pijler van Sociale Rechten* en zou moeten bijdragen tot een meer gelijke verdeling van onbetaalde zorg tussen vrouwen en mannen, tot een betere combinatie arbeid en privéleven en tot het verkleinen van de genderloon- en inkomenskloof.⁶ Het akkoord moet nog wel bevestigd worden door de Lidstaten en door het *Europees Parlement*.

De belangrijkste elementen uit het compromisvoorstel zijn:

- minstens 10 werkende dagen vaderschapsverlof voor vaders en tweede ouders; op te nemen rond de geboorte van het kind; vergoed aan hetzelfde tarief als het moederschapsverlof, minstens op het niveau van de ziektevergoeding en niet gebonden aan voorafgaande tewerkstelling. Aan het recht op vergoeding kan een eis van 6 maanden voorafgaande tewerkstelling gekoppeld worden. Lidstaten mogen een meer genereus systeem voor ouderschapsverlof behouden.
- individueel recht op 4 maanden betaald ouderschapsverlof, waarvan 2 maanden niet overdraagbaar zijn tussen de ouders. De vergoeding zal door de Lidstaten bepaald worden.
- 5 werkdagen zorgverlof per jaar om te kunnen zorgen voor verwanten die omwille van ernstige medische redenen zorg of steun behoeven. Lidstaten mogen een andere tijdsduur, verlof per geval of op individuele basis toekennen; ze mogen ook bijkomende voorwaarden opleggen aan de toekenning van dit recht.
- het recht om een flexibele werkregeling te vragen wordt uitgebreid voor werkenden met zorglast, bijkomend bij het recht van alle ouders.

EU Commissie, Raad en Parlement

Transitie naar een duurzame Europese Unie tegen 2030

Op 30 januari 2019 publiceerde de Europese Commissie de *reflectienota*: Towards a Sustainable Europe.⁷ Het document is bedoeld om het debat over de transitie naar duurzame ontwikkeling

⁵ Resolutie 1325 en haar volgresoluties (1820, 1888, 1889, 1960, 2016, 2122 en 2242) zijn het engagement van de VN Veiligheidsraad om wereldwijd vrouwen en meisjes in conflictsituaties te beschermen tegen geweld, om hun mensenrechten en fundamentele vrijheden te bevorderen en om vrouwen volwaardig te betrekken bij besluitvorming over vrede en veiligheid. Andere sleuteldocumenten in dit verband zijn: het *Peking Actieplatform* en het *Vrouwenrechtenverdrag (CEDAW)*.

⁶ Meer informatie en een beknopte historiek vindt u *hier*. Zie ook: *Voorstel van de Commissie (april 2017)* en *Standpunt van de Raad* (juni 2018) en de besprekingen daarvan in vorige s van *Nieuws uit Europa*.

⁷ European Commission; *Reflection Paper. Towards a Sustainable Europe by 2030*; COM(2019)22; 30 January 2019. Zie verder ook: *persmededeling* en *Fact sheet*.

tegen 2030 op gang te brengen. Dit verslag sluit aan bij het engagement van de EU om de doelstellingen van *Agenda 2030*⁸ en van het *klimaatakkoord van Parijs* te behalen, bij het *algemene debat over de toekomst van Europa* en bij de volgende Strategische Agenda en prioriteiten van de Commissie (na de verkiezingen van mei 2019).

Het rapport gaat in op vier belangrijke uitdagingen voor duurzame ontwikkeling in de Europese Unie: circulaire economie; duurzame landbouw; sociaal rechtvaardige transitie en toekomstzekere energie, gebouwen en mobiliteit. Er is ook aandacht voor gendergelijkheid. Bijvoorbeeld in de toekomstscenario's. Deze gaan uit van recente beleidsinitiatieven en vermelden o.m. de Europese Pijler van Sociale Rechten, de Nieuwe Europese consensus over ontwikkeling, het Strategische Engagement voor gendergelijkheid 2019-2024, het EU genderactieplan 2016-2020 voor de promotie van gendergelijkheid in het buitenlands beleid... als verder te volgen paden, indien men de belangen en het welzijn van de Europese burgers wil verzekeren.

In de bijlagen is een overzicht opgenomen van de bijdrage van de Commissie aan *Agenda 2030 en de Duurzame Ontwikkelingsdoelen* (SDG's), met voor iedere SDG een beknopt overzicht van enkele feiten en trends, van door de EU genomen maatregelen, een inschatting van de evolutie bij ongewijzigd beleid en een inschatting van opportuniteiten en risico's om Agenda 2030 te behalen. Per SDG worden ook enkele voorbeelden van goed beleid (door Lidstaten, bedrijven en civiele organisaties) belicht.

Onder recente initiatieven die bijdragen tot een duurzame samenleving en tot SDG 5 (over gendergelijkheid en empowerment van vrouwen en meisjes) vermeldt de Commissie, o.m.: het *Strategisch engagement for gendergelijkheid 2016-2019*; de maatregelen om het *evenwicht werk-leven* te verbeteren; het *actieplan om de genderloonkloof* aan te pakken; de *Europese Pijler van Sociale Rechten*; het *Europees Semester* voor de coördinatie van het economisch beleid; het *EU gender actieplan 2016-2020 voor het buitenlands beleid* en de *Europese Consensus voor Ontwikkeling*. Bijkomende informatie vindt u [hier](#).

Europees Parlement – Plenaire besluiten

Gendergelijkheid en fiscaal beleid in de EU

Op 15 januari 2019 aanvaardde het Europees Parlement een *resolutie over gendergelijkheid en fiscaal beleid in de EU*.⁹ In de resolutie verwijzen de parlementsleden naar het verbod van discriminatie, naar relevante verdragen en naar enkele relevante studies en besluiten over rechten van vrouwen en fiscaal beleid, waaronder:

- ✓ VN eindrapport over *onwettelijke financiële stromen, mensenrechten en Agenda 2030* voor duurzame ontwikkeling;¹⁰
- ✓ rapport van UNWOMEN over *gender, belastingen en gelijkheid in ontwikkelingslanden*;¹¹
- ✓ OESO rapport over de uitvoering van o.m. de *aanbevelingen inzake gendergelijkheid en belastingssystemen*;¹²

⁸ Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development; Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015; *A/RES/70/1*.

⁹ Resolutie van het Europees Parlement van 15 januari 2019 over gendergelijkheid en belastingbeleid in de EU; *(2018/2095(INI)); TA(2019)0014*.

¹⁰ Onderzoek in opdracht van de VN Mensenrechtenraad; *A/HRC/28/60*; Final study on illicit financial flows, human rights and the 2030 Agenda for Sustainable Development of the Independent Expert on the effects of foreign debt and other related international financial obligations of States on the full enjoyment of all human rights, particularly economic, social and cultural rights; 15 January 2016.

¹¹ Lahay, A. Kathleen; (2018); *Gender, taxation and equality in developing countries Issues and Policy Recommendations*, UNWOMEN.

¹² *Report on the Implementation of the OECD Gender Recommendations*; meeting of the OECD Council at Ministerial Level; Paris 7-8 June 2017.

- ✓ EU onderzoek over *gendergelijkheid en belastingen in de EU* in opdracht van het Europees Parlement;¹³
- ✓ *Vaststellingen van het CEDAW comité* over de verantwoordelijkheid van staten voor de extraterritoriale schendingen van de mensenrechten van vrouwen die het gevolg zijn van illegale geldstromen en belastingmisbruiken die staten mogelijk maken.¹⁴

Belastingen die een staat heft – of niet heft – weerspiegelen de beleidskeuze van die staat over het genereren en herverdelen van inkomsten en welvaart. Dit beleid is niet genderneutraal. Fiscaal beleid kan zowel direct als impliciete discrimineren. Impliciete fiscale discriminatie ¹⁵ van vrouwen komt overal in de Europese Unie voor. Twee voorbeelden.

De structurele beleidskeuze om kapitaal en vennootschappen steeds minder te belasten en om dit te compenseren door meer belastingen te heffen op inkomen op arbeid en op consumptie ¹⁶ discrimineert vrouwen. Hierdoor wordt de belastingdruk verschoven naar groepen met een inkomen uit arbeid en met een laag inkomen. Dit zijn vooral vrouwen. Het inkomen van vrouwen bestaat voor het merendeel uit inkomen uit arbeid en veel minder uit inkomen uit kapitaal. De grootste groep armen en alleenstaanden met een laag inkomen zijn eveneens vrouwen.

De beleidskeuze om kapitaal en ondernemingen zoveel mogelijk te vrijwaren van belastingen gaat bovendien vaak gepaard met een laks of zelfs faciliterend beleid voor belastingontduiking en belastingontwijking door vennootschappen en kapitaal. Ook dit treft vooral vrouwen. Hierdoor zijn immers minder middelen beschikbaar voor voldoende en kwalitatieve openbare diensten, sociale voorzieningen (kinderopvang, zorg hulp, tijdskrediet, zorgverloven ...) of voor een gendergelijkheidsbeleid, wat op zijn beurt het de economische en sociale rechten, het inkomen en de financiële zekerheid van vrouwen beperkt.

Bovendien hanteren bijna alle EU Lidstaten een hoger marginaal belastingtarief voor het inkomen van de tweede verdiener. Kortom, gebrek aan aandacht voor de genderdimensie van het belastingbeleid vergroot de genderkloof tussen mannen en vrouwen. En dit zowel op het terrein van werkgelegenheid, inkomen, onbetaald werk, pensioenen, armoede, welvaart... als genderongelijkheid. Het ontmoedigt vrouwen om deel te nemen aan de betaalde arbeidsmarkt en bekrachtigt de traditionele genderrollen en stereotypen van vrouwen aan de haard.

Met het oog op het opheffen van de fiscale discriminatie van vrouwen verzoekt het Parlement

de Commissie om:

- ✓ de lidstaten specifieke richtlijnen en aanbevelingen te bezorgen over het bannen van fiscale genderdiscriminatie;
- ✓ in het kader van het Europees Semester en de landenspecifieke aanbevelingen ook het gendergelijkheidsaspect van belastingstelsels te bekijken.

¹³ Åsa Gunnarsson, Margit Schratzenstaller en Ulrike Spangenberg; (2017); *Gender Equality and Taxation in the European Union*, onderzoek in opdracht van het Europees Parlement, afdeling C : Rechten van de burger en Constitutionele Zaken; PE 583.138, Europese Unie.

¹⁴ CEDAW/C/CHE/CO/4-5, par.40-43 (Switserland 2016) en CEDAW/C/LUX/CO/6-7, par. 10, 15, 16 (Luxemburg 2018). De vaststellingen van het CEDAW-comité (het toezichthoudend comité bij het *Verdrag tot uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen*) zijn mee ingegeven door het rapport *Swiss Responsibility for the Extraterritorial Impacts of Tax Abuse on Women's Rights* (2016).

¹⁵ Onder impliciete discriminatie moet worden verstaan dat op papier dezelfde regels gelden, maar in de praktijk is er sprake van ongelijkheid omdat de belastingbepaling vanwege verschillen in gedrag- en/of inkomenspatronen niet dezelfde gevolgen heeft voor mannen en vrouwen.

¹⁶ De vennootschapstarieven zijn sinds de jaren '80 enorm gedaald (van 40% tot 21,9%) terwijl de verbruikersbelastingen - vooral BTW - enorm gestegen zijn (tot 20,6% in 2016). Vermogensbelasting vertegenwoordigt 4,3% van de belastingeninkomsten in de EU. BTW vertegenwoordigt ongeveer 20% van de belastinginkomsten in de EU. Zie: *Gender Equality and Taxation in the European Union*, 2017 (ibid).

de Commissie en de Lidstaten om :

- ✓ hun belastingbeleid regelmatig te evalueren vanuit gendergelijkheidsperspectief en om te waarborgen dat belastingmaatregelen noch direct noch indirect discriminerend zijn;
- ✓ genderbewust te budgetteren;
- ✓ gendermainstreaming op te nemen in het volgende Meerjarig Financieel Kader

de Lidstaten om:

- ✓ gefaseerd over te gaan van gezinsbelasting tot individuele belastingheffing;
- ✓ wetgeving en regelingen die agressieve belastingplanning faciliteren op te heffen;¹⁷
- ✓ btw-vrijstellingen, lagere tarieven en nultarieven in te voeren voor producten en diensten met een positief sociaal effect, waaronder producten voor vrouwelijke hygiëne;
- ✓ ‘menstruatiearmoede’ te bannen door te verzekeren en in bepaalde publieke ruimten en in alle openbare toiletten in de EU producten voor hygiënische bescherming beschikbaar zijn;
- ✓ meer transparantie te brengen over de belastinggegevens van ondernemingen via openbare verslagen per land; het parlement herinnert ook aan zijn *standpunt*¹⁸ over fiscale transparantie en publiek toezicht op multinationals;
- ✓ een gemeenschappelijke heffingsgrondslag voor de vennootschapsbelasting voor de EU te aanvaarden.

Het parlement herinnert aan de aanbevelingen over witwaspraktijken, belastingontwijking en belastingontduiking van 13 december 2017¹⁹ en aan de aanbevelingen van vroegere bijzondere comités *TAX1*²⁰ en *TAX2*²¹ om belastingontwijking en belastingontduiking in de EU tegen te gaan; en het verzoekt het bijzondere comité van het Europees Parlement *TAX 3* om bij het formuleren van aanbevelingen ook genderaspecten aan bod te laten komen.²²

Resolutie over gendermainstreaming in het Europees Parlement

Op 15 januari aanvaardde de plenaire vergadering een *resolutie over gendermainstreaming in het Europees Parlement*.²³ In de resolutie spreken de parlementsleden opnieuw hun steun uit voor een sterke beleid voor gendergelijkheid. Ze pleiten voor gelijkmatige toewijzing v/m van bestuurs- en leidinggevende functies in het Parlement en de politieke fracties, voor een beter gecoördineerd beleid en voor genderbudgetting, de aanname van genderindicatoren voor het opstellen en goedkeuren van de begrotingen en de toevoeging van een verklaring bij het Meerjarig Financieel Kader, met de verbintenis om in de jaarlijkse begrotingsprocedures een genderperspectief te integreren.

¹⁷ Europese Commissie; *2018 Europees Semester: landenverslagen*; 7 maart 2018

¹⁸ Amendementen van het Europees Parlement (4 juli 2017) bij het voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn *2013/34/EU* wat betreft de openbaarmaking van informatie over de winstbelasting door bepaalde ondernemingen en bijkantoren (*COM(2016)0198 – C8-0146/2016 – 2016/0107(COD)*) (1); *P8_TA(2017)0284*.

¹⁹ Aanbeveling van het Europees Parlement van 13 december 2017 aan de Raad en de Commissie in opvolging van het onderzoek naar witwaspraktijken, belastingontwijking en belastingontduiking (2016/3044(RSP)) (2018/C 369/16); *P8_TA(2017)0491*; gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie van 11 oktober 2018 - *PB C 369*, - p.132

²⁰ Resolutie van het Europees Parlement van 25 november 2015 over fiscale rulings en andere maatregelen van vergelijkbare aard of met vergelijkbaar effect (2015/2066(INI)), *P8_TA(2015)0408*. Bijkomende informatie over *TAX1* vindt u *hier*.

²¹ Resolutie van het Europees Parlement van 6 juli 2016 over fiscale rulings en andere maatregelen van vergelijkbare aard of met vergelijkbaar effect (2016/2038(INI)), *P8_TA(2016)0310*. Bijkomende informatie over *TAX2* vindt u [hier](#).

²² Dit comité bereidt een rapport over financiële misdrijven, belastingontwijking en belastingontduiking voor; 2018/2121(INI); het *ontwerprapport* (9 november 2018) ligt ter bespreking voor in het comité. Bijkomende informatie vindt u *hier*.

²³ Resolutie van het Europees Parlement van 15 januari 2019 over gendermainstreaming in het Europees Parlement; (2018/2162(INI)); *P8_TA(2019)0010*.

Ze verzoeken de Europese Commissie en de Lidstaten om een echte EU gelijkheidsstrategie v/m aan te nemen: in de vorm van een Mededeling én met duidelijke doelstellingen en ze pleiten voor regelmatige kwalitatieve en kwantitatieve opvolging (onderzoek) over de geboekte vooruitgang en voor meer uitgebreide, systematische en periodieke verzameling van naar sekse uitgesplitste gegevens en statistieken. Aan de resolutie ging een *onderzoek* vooraf.²⁴

Europees Parlement - Interne Studiedienst

Gewetensbezwaren en seksuele en reproductieve gezondheid

Recent *onderzoek* in opdracht van de Raad van Europa bracht aan het licht dat veel vrouwen en meisjes in Europa af te rekenen hebben met schendingen en beperking van hun seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR), dat de weerstand tegen SRGR gegroeid is en dat er ook sprake is van een achteruitgang. In bepaalde landen worden lang verworven rechten en engagementen voor gendergelijkheid en de universaliteit van de rechten van vrouwen uitgehouden. Dit geldt in het bijzonder voor diensten en goederen m.b.t. seksuele en reproductieve rechten en gezondheid. Sommige regeringen schroeven bijvoorbeeld de wetgeving en het beleid in verband met abortus en toegang tot anticonceptiva terug.²⁵ Religie is hierin een belangrijke factor.

Op vraag van het FEMM comité onderzocht de studiedienst van het Europees Parlement een deelaspect van de problematiek, zijnde: de impact van het inroepen van gewetensbezwaren op de seksuele en reproductieve gezondheid en rechten van vrouwen. Een praktijk waarin religie een belangrijke rol heeft en die door de meeste Lidstaten als recht wordt erkend.²⁶

Het *onderzoek*²⁷ belicht het thema zowel vanuit wettelijk als vanuit praktisch perspectief, met aandacht voor nationale wetgeving en het internationaal recht én voor het beleid in verband met beschikbaarheid, betaalbaarheid, kwaliteit en gelijke toegang tot SRGR goederen en diensten.²⁸ Naast een algemeen overzicht van de toegang tot SRGR goederen en diensten in de EU wordt in detail ingezoomd op de situatie in zes EU Lidstaten: Kroatië, Tsjechische Republiek, Italië, Polen, Portugal en Zweden. De studie buigt zich in het bijzonder ook over de problematiek van het inroepen van 'gewetensbezwaren' voor de toegang tot seksuele en reproductieve rechten.

Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, en bijgevolg de toegang tot kwaliteitsvolle SRGR goederen en diensten is een wezenlijk element van de fundamentele rechten en vrijheden van de mens. Het is vastgelegd in o.m. het Vrouwenrechtenverdrag (art.16), nader toegelicht in Algemene Aanbeveling 21 van het CEDAW-comité. Staten hebben dus de plicht om de toegang tot kwaliteitsvolle seksuele en reproductieve gezondheidszorg te verzekeren. Over gevoelig liggende zaken laten Lidstaten in de nationale wetgeving artsen, apothekers en andere beroepskrachten uit de gezondheidssector echter toe om wegens een 'gewetensbezwaar'²⁹ een

---

²⁴ European Parliament; *Updating of the Study on Gender Mainstreaming in Committees and Delegations of the European Parliament*; Policy Department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs, 608.850; 2018.

²⁵ Zie: Council of Europe, *Women's sexual and reproductive health and rights in Europe*, Issue paper published by the Council of Europe, Commissioner for Human Rights, December 2017.

²⁶ België, Tsjechië, Denemarken, Duitsland, Estland, Ierland, Griekenland, Spanje, Frankrijk, Kroatië, Italië, Letland, Luxemburg, Hongarije, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovakije, Verenigd Koninkrijk erkennen het recht op gewetensbezwaar i.v.m. SRGR.

²⁷ European Parliament; *Sexual and reproductive health rights and the implication of conscientious objection*, DG for Internal Policies of the Union, PE 604.969; European Union, 2018.

²⁸ Denk bij goederen bijvoorbeeld aan medicijnen tegen ziekten (hiv, soa...) of anticonceptiva en bij diensten aan zaken zoals gezinsplanning, abortus, bevallingszorg, borst en baarmoederhalskanker screening, hulp aan slachtoffers van vrouwelijke genitale verminking, partnergeweld, verkrachting,...

²⁹ Gewetensbezwaar is 'de weigering om deel te nemen aan een activiteit die een persoon beschouwd als onverenigbaar met zijn/haar religieuze, morele, filosofische of ethische overtuiging'. Definitie van Zampas,

dienst of product te weigeren aan een cliënt, waaronder abortus, het voorschrijven, verkopen of het verlenen van advies over contraceptieve methodes.

Het recht op 'gewetensbezwaar' is eveneens erkend door het internationaal recht, waaronder het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens. Dit recht van 'gezondheidswerkers' moet echter afgewogen worden tegenover de plicht van staten om te verzekeren dat alle mensen toegang hebben tot SRHR goederen en diensten.³⁰ Het is geen absoluut recht: het Europees Hof van de EVRM heeft gesteld dat individuele personen hun religieuze overtuigingen niet kunnen invoeren om de toegang van anderen tot diensten of goederen waartoe ze wettelijk gerechtigd zijn, te beletten. Dit is ook bevestigd door toezichthoudende comités bij de mensenrechtenverdragen. Staten moeten deze praktijk dus op gepaste wijze reglementeren. Het rapport eindigt met enkele aanbevelingen voor wetwijzigingen en het beleid in de Lidstaten en de Europese Unie, waaronder:

- ✓ De EU zou het wettelijk kader over gelijke toegang tot seksuele en reproductieve gezondheid goederen en diensten moeten versterken en expliciet bevestigen dat Richtlijn 2004/113/EC over gelijke toegang tot goederen en diensten hier van toepassing is.
- ✓ De EU zou de toepassing van de Richtlijn Gelijke Tewerkstelling 2000/78/EC moeten uitklaren en deze eventueel aanpassen en verzekeren dat ze verenigbaar is met SRHR.
- ✓ In de Europese strategie voor gendergelijkheid zou seksuele en reproductieve gezondheid opgenomen moeten worden, met als doel Lidstaten te ondersteunen in hun inspanningen om de toegang tot SRGR goederen en diensten te verbeteren en te komen tot een gegevensverzameling en monitoring.
- ✓ Lidstaten moeten investeren in betere toegang (beschikbaarheid, betaalbaarheid, kwaliteit en gelijke behandeling) tot SRGR goederen en diensten en monitoren of deze afgeleverd worden zoals de wet voorziet. Voor kwetsbare groepen zou een gericht beleid moeten worden uitgewerkt.
- ✓ Lidstaten moeten een effectief, dwingend doorverwijssysteem voorzien zodat het invoeren van gewetensbezwaar geen obstakel meer vormt voor de toegang tot SRGR goederen en diensten. Ze moeten ook verzekeren dat er voldoende personen zijn die SRGR diensten en goederen leveren, zodat beantwoord wordt aan de behoeften en internationale standards.

Eurofound

Onderzoek naar werk, zorg en de werk-leven balans

Recent publiceerde Eurofound *Striking a balance: Reconciling work and life in the EU*.³¹ over het evenwicht werk-privéleven in de Europese Unie en de uitdagingen waar dit mannen en vrouwen – werkenden en niet-werkenden – voor plaatst. Er wordt hierbij aandacht besteed aan het levensloopsperspectief, aan diensten en maatregelen waarop mensen kunnen rekenen om hen hierin te ondersteunen en aan de genderdimensie. Dit is vooral voor vrouwen belangrijk. Combineerbaarheid van werk en privéleven beïnvloedt de deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt het sterkst, omdat zij instaan voor het leeuwendeel van de onbetaalde zorg.³²

C. en Andión-Ibanez, X.; Conscientious Objection to Sexual and Reproductive Health Services: International Human Rights Standards and European Law and Practice; *European Journal of Health Law* 19, 2012.

³⁰ Council of Europe Parliamentary *Resolution 1763*: the right to conscientious objection in lawful medical care; 2010.

³¹ Eurofound (2018); *Striking a balance: Reconciling work and life in the EU*; European Union.

³² Het rapport is vooral gebaseerd op gegevens van de *Europese enquête naar de arbeidsomstandigheden* (EWCS) en de *Europese enquête over de kwaliteit van het bestaan* (EQLS).

Het rapport documenteert verschillen tussen verzorgenden met betaald werk en verzorgenden zonder betaald werk op vlak van levenskwaliteit, levensstandaard, gezondheid en welzijn en het neemt nieuwe uitdagingen en mogelijke oplossingen voor de interactie werk en privéleven in het vizier, waaronder: vergrijzing van de bevolking, technologische veranderingen, grotere arbeidsparticipatie en minder arbeidsuren per week.

De genderkloof in de deelname aan betaalde arbeid en in de verdeling van onbetaald werk tussen mannen en vrouwen blijft bevestigd. Vrouwen staan nog steeds in voor het grootste deel van de onbetaalde arbeid – vooral zorgarbeid voor kinderen of afhankelijke volwassenen – en nemen daardoor minder of helemaal niet deel aan de betaalde arbeidsmarkt. Het feit dat een vrij groot aantal vrouwen om die reden geen werk zoekt, wijst op een tekort aan beschikbare of betaalbare formele zorg. Er zijn op dit vlak evenwel grote verschillen tussen de Lidstaten.

Aan de oplossingszijde blijkt het aantal werkuren veruit de belangrijkste factor te zijn voor het evenwicht tussen werk en privéleven, maar ook de organisatie van de arbeidstijd (regelmaat, voorspelbaarheid, atypische werktijden ...) blijkt belangrijk. Flexibele werkregelingen en telewerk als vervanging van werk op de werkvloer zijn eveneens nuttig voor werknemers die naar een evenwicht tussen werk en privéleven zoeken. Er wordt ook vastgesteld dat door de vergrijzing de vraag naar langdurige zorg zal blijven toenemen en dat deze vraag druk zal zetten op de overheidsbegrotingen. De auteurs vermoeden dat men in de toekomst dus waarschijnlijk beroep zal blijven doen op informele zorg en ze stellen vast: indien men beroep blijft doen op informele zorg om aan de zorgvraag te voldoen, kan dat de balans tussen werk en privéleven en de verdeling van onbetaalde zorg tussen mannen en vrouwen negatief beïnvloeden.

Rapport over vaderschapsverlof

In samenhang met de onderhandelingen over de ontwerprichtlijn werk-leven balans verzocht de Europese Commissie Eurofound om recente gegevens over de opname van vaderschapsverlof en ouderschapsverlof door mannen. Het *rapport*³³ geeft een overzicht van de bestaande stelsels in de 28 EU Lidstaten en Noorwegen en vergelijkt de duur, vergoeding en voorwaarden voor vaderschaps- en ouderschapsverlof. Het geeft aan welke Lidstaten achterop hinken en nog maatregelen zullen moeten nemen om de voorgestelde minima (10 dagen vaderschapsverlof en minstens 2 maanden ouderschapsverlof voor mannen) te halen.

Er zijn onvoldoende gegevens en statistieken beschikbaar over vaderschapsverlof en ouderschapsverlof. Desondanks kunnen toch een aantal trends genoteerd worden:

- ✓ Vaderschapsverlof rond de geboorte wordt ruim benut. Het wordt doorgaans goed betaald. In de meeste gevallen is er geen significant verlies van inkomen, maar de periode is zeer kort: 5 tot 10 werkdagen³⁴
- ✓ Ouderschapsverlof blijft onderbenut. Het wordt doorgaans minder goed betaald. In ongeveer 1 op 3 landen bedraagt de vergoeding tussen de 80% en 100%, maar veelal gaat dit gepaard met een bovengrens en/of geldt dit slechts voor een kortere periode.
- ✓ Steeds meer mannen nemen vaderschapsverlof op, maar de mogelijkheden van het ouderschapsverlof blijven onderbenut. In enkele landen waarvoor gegevens beschikbaar zijn (Estland, Slovaakse Republiek) blijft het aandeel van mannen in de opname van het ouderschapsverlof laag.

³³ Eurofound (2019), *Parental and paternity leave – Uptake by fathers*, European Union.

³⁴ 5 dagen of minder vaderschapsverlof in: Tsjechië, Griekenland, Hongarije, Italië, Luxemburg, Malta en Nederland. In België, Cyprus, Denemarken, Estland, Frankrijk, Ierland, Letland, Noorwegen, Polen en het Verenigd Koninkrijk hebben vaders recht op 10 dagen vaderschapsverlof. Een klein aantal landen voorziet meer dan twee weken vaderschapsverlof.

Raad van Europa (COE)

Seksisme, pesten en geweld op vrouwen in parlementen in Europa

De Interparlementaire Unie (IPU) en de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa (PACE) publiceerden eind oktober de resultaten van een *onderzoek naar seksisme, pesten en geweld op vrouwen in parlementen in Europa* ³⁵. Voor het onderzoek werden gesprekken gevoerd met 123 vrouwen ³⁶ uit 85 parlementen. Uit de gesprekken blijkt dat seksisme, misbruik van macht en geweld veelvuldig voorkomen.

Vrouwelijke parlementsleden die met geweld geconfronteerd zijn

Type geweld	In %
Psychologisch geweld	85,2
Bedreiging met dood, verkrachting of slagen	46,9
Seksistische aanvallen online of in de sociale media	58,2
bemerkingen over hun uiterlijk of op basis in genderstereotypen	67,9
seksueel geweld	24,7
fysiek geweld	14,8

Jongere vrouwelijke parlementsleden (-40-jarigen) lopen een groter risico om lastiggevallen te worden. Parlementaire medewerksters worden meer seksueel lastiggevallen dan vrouwelijke parlementairen. Vrouwen die zich uitspreken voor het bestrijden van genderongelijkheid en van geweld op vrouwen worden vaak een doelwit voor aanvallen. In de meeste parlementen zijn er geen mechanismen die toelaten dat vrouwen klacht indienen.

Geweld op vrouwen in parlementen ligt in het verlengde van het geweld op vrouwen in de samenleving als geheel en waarin nog heel wat politieke tradities en praktijken doorleven die ontleend zijn aan een patriarchale en door mannen gedomineerde cultuur. Mannelijke dominantie als norm, een milieu van stilzwijgen en loyauteit, misbruik van status, tolerantie voor dergelijk gedrag, aangevuld met politiek gemotiveerd en gendergebonden geweld worden beschouwd als de voornaamste oorzaken van seksisme en geweld op vrouwen in parlementen.

De oplossing? Strikte en goed afgedwongen wetten, een reglement dat heel duidelijk maakt dat seksistisch gedrag en gendergebonden geweld niet aanvaard wordt, vertrouwelijke bijstand van slachtoffers, installatie van een klachtenmechanisme, instellen en afdwingen van disciplinaire maatregelen tegen daders, vormingen over respect op de werkvloer en over het bestrijden van seksisme, sensibilisering, bevorderen van een cultuur van genderbewustheid en gelijkheid, installatie van interne procedures voor politieke partijen tegen seksisme en geweld op vrouwen, mannen actief betrekken, een meer gelijke vertegenwoordiging van vrouwen en mannen in parlement.

Om het seksisme en (seksueel) geweld op vrouwen in parlementen te bestrijden werd eind November de campagne *#NotInMyParliament* gelanceerd.

Tijdens de *plenaire zitting* (PACE, januari 2019) kondigden de parlementsleden aan dat ze in hun eigen parlementen actie zullen voeren om dergelijk wangedrag te bannen. Alle parlementaire assemblees in Europa ontvingen ondertussen de studie en de uitnodiging om de aanbevelingen van het *IPU-PACE onderzoek* te implementeren.

³⁵ Inter-Parliamentary Union (IPU), Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE), *Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe*, Issues Brief, October 2018.

³⁶ Waarvan 81 parlementsleden en 42 vrouwelijke parlementaire medewerkers.